

LICG HUISDIERENBIJSLUITER

DE HANDLEIDING VOOR HET HOUDEN VAN HUISDIEREN

Serie vogels

Grijze roodstaartpapegai

Psittacus erithacus / Psittacus timneh

De grijze roodstaartpapegai is door zijn spraakvermogen en zijn grote intelligentie één van de meest gehouden papegaaien. Grijze roodstaarten zijn sociale en enorm slimme dieren, die dan ook gezelschap en een goede socialisatie en opvoeding nodig hebben om problemen te voorkomen. Wie ervaring heeft met papegaaien en bereid is om veel tijd en energie in de verzorging te steken kan hier lang plezier van hebben: de grijze roodstaart kan zo oud worden dat hij u kan overleven!

Kies het juiste dier voor uw situatie: lees vóór het kopen eerst of de grijze roodstaartpapegai het huisdier is dat u zoekt.

Algemeen

Grijze roodstaartpapegaaien zijn vogels die zowel in de huiskamer als in een volière gehouden kunnen worden. Het zijn intelligente en sociale dieren die in grote groepen op het grensgebied van regenwoud, savanne en mangroven leven. Een grijze roodstaartpapegaai kan, bij goede verzorging en voeding, maximaal zo'n zestig jaar oud worden. Helaas halen vele dat niet en ligt de gemiddelde leeftijd veel lager, rond twintig jaar.

De grijze roodstaart is een gevoelige, wat verlegen vogel die vaak eenkennig is. Vanwege die gevoeligheid zijn ze niet geschikt voor een drukke omgeving, bijvoorbeeld met jonge of drukke kinderen.

Verschillende varianten

Er worden tegenwoordig twee soorten grijze roodstaartpapegaaien onderscheiden, de gewone grijze roodstaart (*Psittacus erithacus*) en de Timneh grijze roodstaart (*Psittacus timneh*). Tot voor kort werden deze als twee ondersoorten gezien en werd de gewone grijze roodstaart ook wel 'Congo grijze roodstaart' genoemd.

De gewone grijze roodstaart is ongeveer 33 centimeter groot, met een spanwijdte van 48 centimeter. Hij heeft zilvergrijze tot donkergrijze bovendelen, een lichtgrijze borst een helderrode staart en een zwarte snavel. De ogen van een volwassen vogel zijn lichtgeel. Over het algemeen geldt dat hoe zuidelijker de herkomst van de vogels is, hoe kleiner en donkerder hij is. De Timneh grijze roodstaart heeft donkergrijze dekveren en een lichter gekleurde borst. De staart is donkergrijs tot kastanjebruin, de ogen zijn wit tot lichtgeel, en de bovensnavel is hoornkleurig. De Timneh is ongeveer 30 centimeter groot. Omdat vooral in het verleden nogal veel vogels uit het wild werden geïmporteerd, kunt u ook wel de term 'Kameroen grijze roodstaart' of 'Ghana grijze roodstaart' tegenkomen, maar hier gaat het om de landen van waaruit de vogels geïmporteerd zijn.

Er zijn wat verschillen in gedrag tussen de Timneh en de grijze roodstaart. De Timneh begint vaak vroeger met praten, kan minder goed stemmen precies nabootsen maar wel even goed woorden leren en lijkt wat minder snel angstig, soms wat drukker en wat minder eenkennig dan gewone grijze roodstaartpapegaaien. Houd altijd in gedachten dat de individuele verschillen groter kunnen zijn dan die tussen de ondersoorten en dat het karakter ook wordt beïnvloed door de manier van grootbrengen en opvoeden van de vogels.

Van nature

Grijze roodstaartpapegaaien komen oorspronkelijk uit Afrika. De gewone grijze roodstaart komt voor in West- en Midden-Afrika, de Timneh vooral in West Afrika (Ivoorkust, Liberia, Guinee, Sierra Leone). Ze leven in de gebieden aan de rand van het regenwoud: bij de mangroven en savannen. Ze komen 's ochtends vaak in groepen samen op open plekken waar olifanten fourageren en mesten. Ze eten dan van de modder en van zoutplanten die in de modder groeien. Verder eten ze in het wild bloemen, vruchten en zaden, en zijn ze gek op palmnoten. Ze zijn erg schuw en trekken zich voor de hete middagzon terug in het dichte oerwoud. Grijze roodstaarten zijn echte boombewoners, die in de grote groepen vaak een partner voor het leven vinden. Samen maken ze dan een nestholte of gebruiken een al bestaande holte in een boom. Grijze roodstaarten communiceren met elkaar door fluittonen en schreeuwgeluiden. Zij kunnen ook andere soorten imiteren.

Huisvesting

Grijze roodstaartpapegaaien zijn sociale dieren die graag met één of meer soortgenoten samenleven. Ze kunnen zowel binnenshuis als buiten in een volière worden gehouden, liefst in een koppel. Het beste is het om grijze roodstaarten zelf hun partner te laten kiezen, in dat geval kunt u meerdere grijze roodstaarten in een grotere groep houden. Zorg dan wel voor een voldoende grote volière zodat elk paar een eigen plek heeft. Bij zonsopgang en zonsondergang kunnen de papegaaien luidruchtig zijn, en u zult dus maatregelen moeten nemen om geluidsoverlast te voorkomen.

Een volière dient voorzien te zijn van een tochtvrij binnenverblijf. De temperatuur moet daar in ieder geval boven 10 graden Celsius blijven. Als de papegaaien nog niet gewend zijn aan buitentemperaturen, is het raadzaam om de temperatuur in het binnenverblijf gelijk te houden aan de temperatuur die de vogels gewend zijn.

Wilt u papegaaien die gewend zijn om binnen te zitten, overzetten naar een buitenvolière, start daar dan bij voorkeur mee in het late voorjaar of in de zomer bij buitentemperaturen van minimaal zo'n 15 graden en gunstige weersomstandigheden (geen regen of wind die de gevoelstemperatuur omlaag brengen). Het is verstandig om papegaaien geleidelijk te laten wennen aan de buitentemperatuur. Dit kan bijvoorbeeld door binnenshuis de temperatuur stapsgewijs wat omlaag te brengen. Zet de vogels daarna over in het binnenverblijf van de volière, waarbij de temperatuur van de binnenvolière gelijk gehouden wordt aan de laatste temperatuur binnenshuis, en breng die opnieuw stapsgewijs wat verder omlaag. Zorg dat de verwarming die u gebruikt om het binnenverblijf te verwarmen voldoet aan alle veiligheidseisen: de vogels moeten zich niet kunnen branden en de verwarming moet geen giftige dampen of gassen vrijgeven bij verhitting!

Oudere, zieke of (deels) kale vogels kunnen zichzelf minder goed warm houden. Voor hen is een binnentemperatuur van tenminste 20 graden Celsius aan te raden. Een gerichte warmtebron (zoals een warmtelamp) kan bovendien gebruikt worden om lokaal de temperatuur verder te verhogen naar zo'n 25 tot 30 graden, zodat de vogel zelf kan kiezen om warmer te zitten.

Gebruik als zitstokken liefst natuurlijke takken. De bodembedekking in een volière kan bestaan uit tegels, beton of metselzand. De afmeting van een volière is variabel: voor een koppel voldoet 3 x 2 x 2 meter, voor een grotere groep moet de afmeting uiteraard aangepast worden.

U kunt grijze roodstaarten ook in de woonkamer houden. U kunt kiezen voor een koppel. Twee mannen gaat vaak ook goed, maar twee vrouwtjes wat minder, omdat die in veel gevallen minder verdraagzaam zijn naar elkaar toe.

Een kooi in de woonkamer moet minimaal twee zitstokken bevatten en moet voor één grijze roodstaart minstens 120 x 80 x 100 centimeter groot zijn. Dat formaat is niet geschikt om hem de hele dag in te laten verblijven! De bodembedekking kan bestaan uit stuifvrije kattenbakkorrels, zeoliet, beukensnippers of gewoon kranten. Zorg ook voor voldoende speelgoed. Huisvest twee grijze roodstaarten zeker in het begin ieder in een aparte kooi. Kunnen de vogels goed met elkaar overweg dan is een kamervolière van 150x100x120 centimeter een optie.

Een klimboom in de woonkamer is een aanrader, zeker voor vogels die gekortwiek zijn. Ook vogels die vrij in de woonkamer mogen vliegen gaan graag in een klimboom zitten.

Kies voer- en waterbakjes van materiaal dat goed schoon te maken valt, bijvoorbeeld RVS. Er zijn kooien in de handel waar de bakjes met een speciaal kliksysteem in passen. Datzelfde systeem wordt ook gebruikt door sommige bedrijven om bakjes aan de klimbomen te bevestigen. Kies voor kooien en speelstandaards die gemakkelijk gereinigd kunnen worden.

Onze woonkamers zijn veelal te droog voor grijze roodstaartpapegaaien, ze hebben een luchtvochtigheid van ongeveer 60 tot 70 % nodig. Douche of sproei de vogels daarom regelmatig, en zorg voor badgelegenheid. Als u een plantenspuit gebruikt om uw papegaai te besproeien, moet deze leeg en droog weggezet te worden na elk gebruik om schimmelvorming en bacteriegroei te voorkomen. Beter is het om de vogels mee te nemen onder de douche. Ook kan gebruik gemaakt worden van een luchtbevochtiger.

Zowel in de buitenvolière als het huiskamerverblijf moet voldoende gelegenheid zijn voor de vogels om bezig te zijn.

Verzorgen en hanteren

Grijze roodstaartpapegaaien zijn zeer intelligent en zullen u op zeker moment gaan uitproberen. Bent u daar niet op voorbereid, dan kan dit ontaarden in een schreeuwende en bijtende vogel. Een goede training, opvoeding en socialisatie van uw vogel is zeer belangrijk om agressiviteit en andere problemen te voorkomen. Door de papegaai te trainen kan het dier meer vrijheid krijgen, wat een positieve invloed heeft op de algehele (geestelijke) gezondheidstoestand. U kunt uw vogel bijvoorbeeld trainen om netjes op uw hand of op een stok te stappen en te accepteren dat zijn nagels gevijld worden. Verdiep u voor u een papegaai aanschaft in hun gedrag. Laat uw papegaai niet op uw schouder zitten, ze kunnen flink bijten en uw gezicht ernstig verwonden.

Sommige mensen laten hun vogels kortwieken, zodat ze ook veilig mee naar buiten kunnen, bijvoorbeeld op een papegaaienbuggy of op de fiets. Een nadeel is dat zij dan niet meer kunnen vliegen, een voordeel is dat ze meer vrijheid krijgen doordat ze gemakkelijker buiten hun kooi kunnen rondlopen. Het kan voorkomen dat de vogels aan hun veren gaan plukken na het kortwieken. Als daardoor de veerpapillen beschadigen, groeien de missende vleugelpennen niet meer terug. Het kortwieken van uw huiskamervogels kunt u, zeker in het begin, beter aan ervaren personen overlaten. Snavels die doorgroeien kunnen beter behandeld worden door uw vogelarts, daar dit soort problemen vaak een medische achtergrond hebben.

Als grijze roodstaartpapegaaien goed worden opgevoed, kunnen ze heel vertrouwd raken met hun verzorger. Grijze roodstaarten hebben de neiging zich aan één persoon te hechten. Een grijze roodstaartpapegaai die alleen gehouden wordt, kan echter gedragsstoornissen gaan vertonen, en bijvoorbeeld zijn baas als partner gaan beschouwen. Ook verenplukken komt veelvuldig voor.

Een grijze roodstaartpapegaai is een zeer actieve vogel. Zowel in de buitenvolière als het huiskamerverblijf moet voldoende gelegenheid zijn voor de vogels om bezig te zijn. Wilde vogels brengen een groot deel van hun tijd door met voedsel zoeken en met sociaal en verzorgend gedrag, daarom moet er ook speelgoed in het verblijf aanwezig zijn om gedragsproblemen te voorkomen. Voederspeeltjes (fourageerspeelgoed) houden de vogel goed bezig. Het dier moet dan moeite doen om zijn voedsel te bemachtigen, net als in de natuur. Ook speeltjes die de papegaai met zijn snavel kan manipuleren en kapot kan maken zijn belangrijk en moeten altijd aanwezig zijn. Denk hierbij aan bijvoorbeeld speelgoed van leer of touw. Verantwoord papegaaienspeelgoed is in de dierenpeciaalzaak of via gespecialiseerde winkels op internet verkrijgbaar, maar u kunt ook zelf speelgoed maken.

Als u de vogel los in de kamer laat vliegen, pas dan op met zaken als snoeren, giftige planten en andere huisdieren en doe eventueel de gordijnen dicht zodat het dier niet tegen het raam vliegt.

Het is belangrijk dat u regelmatig ontlasting en voedselresten verwijdert, zodat op de bodem rondscharrelende vogels daar niet mee in contact komen. Ook de stokken, takken en speelgoed dienen regelmatig gereinigd te worden. Hiervoor zijn speciale niet-schadelijke reinigers in de handel.

Was goed uw handen voor en na het hanteren van de vogel of het verschonen van de kooi, papegaaien kunnen ziekten (zogenaamde zoönosen) op mensen overbrengen.

Voeding

Een grijze roodstaartpapegaai gedijt het best op een gevarieerd menu van pellets, vruchten, groenten en een kleine hoeveelheid zaden en noten als beloning bij het trainen. Bij de dierenpeciaalzaak en de dierenarts zijn speciale pellets voor grijze roodstaartpapegaaien te koop. Het gehalte aan vette noten en calcium in deze voeding is vrij hoog. Dit is nodig omdat grijze roodstaarten lichamelijk erg actief zijn, maar ook gevoelig zijn voor calciumtekorten. Krijgt uw grijze roodstaartpapegaai geen voer in de vorm van pellets, dan kan het menu aangevuld worden met eivoer (met name in de kweekperiode). De kans op het ontstaan van tekorten aan bepaalde voedingsstoffen blijft dan echter bestaan, daarom zijn pellets de eerste keuze als basisvoer. Bij een verdeling van 90% pellets, aangevuld met 10% overig voedsel, weet u zeker dat uw papegaai alle voedingsstoffen binnenkrijgt.

Het is goed om walnoten en broccoli te geven, vanwege het hoge gehalte aan calcium. Geef nooit avocado of chocolade, dat is giftig voor vogels.

Grijze roodstaartpapegaaien eten twee maal per dag: in de ochtend en vlak voor het slapen. Verwijder dagelijks voeding die niet opgegeten is om schimmels en dergelijke te voorkomen. Geef om de week wat maagkieszel apart in een bakje. Zorg dagelijks voor schoon drinkwater.

Voortplanting

Het verschil in sekse is bij grijze roodstaarten nauwelijks te zien. Voor geslachtsbepaling kunt u het beste een DNA-test laten uitvoeren, of eventueel een endoscopie door een gespecialiseerd vogelarts. Een endoscopie is echter een medische ingreep en dus veel belastender voor uw vogel!

Grijze roodstaartpapegaaien zijn geslachtsrijp wanneer ze vier tot zeven jaar oud zijn. In de broedperiode, die hier in Nederland rond april begint, kunnen vrouwtjes (popjes) zich erg aanhalig gedragen. Ze zitten vaak kirrend met laaghangende vleugels op de tak en proberen de aandacht van de man te trekken. Een grijze roodstaartpop legt twee tot vijf eieren in een broedblok. In het wild blijven de jongen soms jarenlang bij de ouders.

Veel gekweekte vogels zijn in het verleden met de hand door mensen grootgebracht, omdat dit tammere vogels op zou leveren. Dit is echter een fabeltje: de meest stabiele vogels zijn door de ouders zelf in samenwerking met de kweker grootgebracht, het zogenaamde 'co-parenting'. De jongen verlaten de ouders dan ook pas wanneer ze zelfstandig eten en - liefst in een buitenvolière - hebben gevlogen. Wettelijk mogen grijze roodstaartpapegaaien pas van hun ouders gescheiden worden als ze 103 dagen oud zijn. Om tam te blijven moeten ze ook daarna nog regelmatig gehanteerd worden.

Ziekten en aandoeningen

Een gezonde grijze roodstaart is alert en levendig. Bij gezonde vogels is de ontlasting vrij stevig, grijsgroen of bruin, afhankelijk van het dieet, met een witte fractie. Een zieke vogel zal niet gauw laten zien dat hij ziek is: het zijn prooidieren, en je kwetsbaar tonen is vragen om gegrepen te worden door een roofdier. Wanneer een zieke grijze roodstaart 'bol' gaat zitten of een afwijkende of hoorbare ademhaling gaat vertonen, moet u direct naar een vogeldierenarts gaan. Wie papegaaien houdt, doet er goed aan ze jaarlijks te laten checken door een dierenarts die ruime ervaring heeft met papegaaien.

Een dof verenkleed kan op een slechte conditie wijzen. Gele ontlasting kan wijzen op leverproblemen. Sommige vogels verliezen plotseling hun evenwicht. Dit komt vaak voor bij vogels die jarenlang alleen zaad hebben gegeten. De calciumspiegel is dan te laag (hypocalcaemie), vogels kunnen aan deze aandoening overlijden. Oudere vogels kunnen ook last krijgen van aderverkalking, eveneens als gevolg van onvolwaardige voeding.

Ziekten kunnen o.a. worden veroorzaakt door virussen. Het polyomavirus veroorzaakt polyoma, ook wel kruipersziekte genoemd. Bij de lichte vorm groeien jonge vogels slecht. Ze krijgen een opgezette buik en de lever wordt aangetast. Bij de heftige vorm kunnen de dieren plotseling sterven.

Het circovirus veroorzaakt de beruchte PBF (snavel- en veerrotziekte). De ziekte komt voornamelijk voor bij vogels jonger dan drie jaar. De belangrijkste verschijnselen zijn symmetrische kaalheid, en doordat de donsveertjes worden aangetast krijgt de snavel een glanzende in plaats van een doffe kleur. Ook komen snavelafwijkingen en mogelijk nagelafwijkingen voor. Het afweersysteem wordt aangetast en er kunnen allerlei complicaties optreden. De acute vorm van het circovirus komt voornamelijk voor bij papegaaien jonger dan zes maanden. Ze zijn sloom, stoppen met eten en kunnen gaan braken. Deze vogels hebben geen veer- of snavelafwijkingen. Deze laatste vorm wordt vaker gezien.

Papegaaienziekte (psittacose) wordt veroorzaakt door een *Chlamydophila* bacterie. Symptomen lijken op verkoudheidsverschijnselen zoals een loopneus, moeilijk ademen en ontstoken ogen. Meestal zijn de vogels ernstig ziek. Deze ziekte is ook besmettelijk voor mensen (en is dus een zoönose).

Bij grijze roodstaartpapegaaien komt ook wel PDD (of KDS) voor, het Kliermaag-dilatatiesyndroom, veroorzaakt door een Borna virus. Hierbij worden de zenuwen die het maagdarmkanaal besturen, aangetast. Ook kunnen er afwijkende verschijnselen van het zenuwstelsel zijn.

Bij aanschaf van een papegaai is het raadzaam om de vogels te laten testen op bovengenoemde ziekten en met de verkoper een afspraak te maken over teruggave van de vogel indien er iets niet goed is.

Een andere ziekte is aspergillosis, een luchtwegaandoening veroorzaakt door schimmels. Door verminderde weerstand en door verkeerd voer (uitsluitend zaden) kunnen vogels deze ziekte oplopen.

Darminfecties kunnen het gevolg zijn van darmparasieten, schimmels of bacteriën. Pas op dat u geen oud of beschimmeld fruit of ander voer in de kooi laat liggen.

Vogels kunnen niet tegen de damp van sterk verhitte pannen met anti-aanbaklaag (PTFE), ze kunnen hieraan overlijden. De kooi mag dus niet in de keuken staan, maar denk ook aan bijvoorbeeld gourmetpannetjes! Ook andere dampende stoffen zoals schoonmaakmiddelen, geurkaarsen, deodorant of vlooienspray maar ook rook van sigaretten en sigaren kunnen schadelijk zijn voor vogels. Plaats de dieren in een rookvrije ruimte.

Pas op voor loodvergiftiging door het eten van loodkoord dat vaak onderaan vitrage zit. Verschijnselen zijn braken, diarree en afwijkingen van het zenuwstelsel zoals 'dronken' gedrag, schrikkerig zijn of blind lijken.

Bij grijze roodstaarten komt regelmatig verenplukken voor. Hierbij plukt de vogel zijn eigen veren kapot of trekt deze uit. Er kunnen verschillende oorzaken voor zijn. Vaak is er sprake van verveling maar er kunnen ook medische redenen zijn. Een gezondheidsonderzoek is dus altijd nodig.

In alle bovenstaande gevallen en wanneer u twijfelt over de gezondheid van uw papegaai is het raadzaam om zo snel mogelijk contact op te nemen met een vogeldierenarts.

Om u te helpen bij het oplossen van gedragsproblemen kunt u, nadat een vogeldierenarts heeft vastgesteld dat er geen lichamelijke oorzaak is, een gedragstherapeut voor papegaaien inschakelen.

Benodigde ervaring

Voor het op een verantwoorde wijze houden van dit huisdier is ervaring met papegaaien nodig. Het verdient aanbeveling om, vóór aanschaf, een cursus over papegaaiengedrag te volgen. Een grijze roodstaartpapegaai is geen vogel voor beginners.

Aanschaf en kosten

Een grijze roodstaartpapegaai koopt u het beste bij een kweker, die aangesloten is bij NBvV, Pakara of één van de andere bonden. U kunt ook bij een gespecialiseerde dierenwinkel terecht die zijn vogels betreft van betrouwbare kwekers.

Grijze roodstaartpapegaaien staan vanaf 2 januari 2017 op CITES bijlage I / EU bijlage A. Dat betekent dat handel alleen onder strenge voorwaarden is toegestaan. Elke nieuw gekweekte grijze roodstaartpapegaai moet een gesloten voetring hebben en bij elke grijze roodstaartpapegaai moet een EU certificaat aanwezig zijn dat aantoont dat het dier legaal verhandeld is. Zonder dit certificaat mag de vogel dus niet van eigenaar wisselen!

Sinds 2007 was het al verboden om in het wild gevangen vogels te importeren naar de EU. Is uw vogel na deze datum geboren dan moet hij dus ook een gesloten voetring hebben om aan te tonen dat hij in gevangenschap is geboren. Vogels van voor 2007 zonder gesloten voetring moeten gechipt zijn om ze te kunnen identificeren en zo aan te kunnen tonen dat ze al voor 2 januari 2017 in het bezit waren.

Koop alleen vogels met aankoopkeuringspapieren. De beste tijd om een grijze roodstaartpapegaai aan te schaffen is na de ruiperiode, omstreeks oktober/november. Handopfok is verboden, dus koop alleen vogels die door hun ouders zijn grootgebracht, uitgevloegen zijn en zelfstandig eten; let op dat ze niet jonger dan 103 dagen oud mogen zijn.

De aanschafprijs voor een grijze roodstaartpapegaai hangt af van de ondersoort en loopt van € 450,- tot ongeveer € 700,-. Soms vraagt men hoge prijzen voor een vogel die spreekt. Ook biedt men wel vogels aan met "spreekgarantie", maar het leren spreken van de mensentaal is afhankelijk van het talent van de vogel, en of hij het zelf ook prettig vindt om te doen. Men kan zoiets dus nooit garanderen!

Pellets zijn er in vele soorten, bij organische pellets moet u rekenen op prijzen vanaf € 2,- per vogel per dag. Daar komen dan nog de groenten, het fruit, de noten en het zadenmengsel bij. De kosten voor bodembedekking zijn gering. Uiteraard zijn er aanschafkosten voor een kooi of volièrè. Daarnaast kunt u voor kosten komen te staan als uw dier onverhoopt ziek wordt. Bovendien wordt aangeraden een jaarlijkse gezondheidscheck te laten doen.

Aandachtspunten

- Een grijze roodstaartpapegaai kan zo oud worden dat hij u overleeft. Het is dus van groot belang dat u nadenkt over wat er moet gebeuren wanneer u er niet meer bent. Er zijn stichtingen die bemiddelen en adviseren bij adoptie.
- Bedenk dat een vogel in huis veel stof en rommel geeft! U zult uw huis moeten inrichten op uw vogel zodat hij geen gevaar loopt als hij uit de kooi is en u zult veel moeten schoonmaken.
- Een papegaai heeft elke dag gerichte aandacht nodig, alleen in dezelfde ruimte zijn is niet voldoende. Heeft u daar, zijn leven lang, de tijd voor?
- Wie een grijze roodstaartpapegaai heeft waar geen EU certificaat bij is, moet kunnen aantonen dat hij de vogel al voor 2 januari 2017 in zijn bezit had.

Bij het LICG kunt u terecht voor onafhankelijke en betrouwbare informatie over het 'houden van huisdieren'. Door het bieden van deze informatie en het organiseren van campagnes levert het LICG een bijdrage aan verbetering van de gezondheid en het welzijn van huisdieren in Nederland.

Versie: januari 2018

© LICG

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl